

MASARYKOVA UNIVERZITA
FILOZOFICKÁ FAKULTA

ZÁKLADY ANDRAGOGIKY

Přednáška z předmětu
Společenskovední základ

Přednášející: **doc. PhDr. Tomáš Čech, Ph.D.**

Celoživotní učení jako východisko

Dva úhly pohledy:

- **učení z hlediska cílů a výsledků**
- **učení jako proces**

Celoživotní učení má svůj význam nejen v konečném výsledku, ale také v samotném procesu **aktivizace člověka, jedince i společnosti.**

Znaky celoživotního učení:

- Je **hodnotou samo o sobě**, nejen instrumentální.
- Existuje **všeobecná dostupnost** učebních možností.
- Předpokládá **uznání významu mimoinstitutionálního učení** v různých prostředích.
- Nabízí **širší prostředků, metod a učení.**
- Kdo se učí, **podporuje osobní rysy pro navazující učení**, včetně motivace, samostatnosti, nezávislosti učení.
- Koncepte celoživotního učení jako **alternativa ke vzdělávací filozofii.**
- **Prostředek rozvoje společnosti.**
- Nabízí **zapojení každého jednotlivce.**

Znaky učící se společnosti:

V centru stojí učení organizace, nejedná se pouze o individuální učení. Proces je kontinuální, celistvý, konkrétní a může docházet k hluboké přeměně celého systému. Mění se způsob jednání, strategické cíle a centrální hodnoty a principy organizace.

Učící se společnost:

- učení jako nepřetržitá aktivita;
- jednotlivci přejímají odpovědnost za vlastní rozvoj;
- hodnocení výsledku upřednostňuje úspěch;
- učení jako partnerství se všemi.

• Cílem může být:

- *osobní rozvoj*
  - *sociální soudržnost*
  - *hospodářský rozvoj*
- **Učící se společnost vnímáme prozatím jako ideál**

Účel vzdělávání dospělých:

- Druhá vzdělávací šance pro lidi bez vzdělání. Poskytuje **odborné vzdělání a zvyšování kvalifikace.**
- Nabízí **rozvoj schopností vyplňovat sociální role** v rodině, sociálním životě, jako občan, atd.
- Dotýká se **sociální péče**, např. zdravotní výchovy (kouření, AIDS).
- Součástí je **individuální rozvoj**, schopnost trávit hodnotně volný čas, sociální solidarita.
- **Vzdělávání dospělých význam pro reprodukci, stabilizaci a transformaci společnosti.**
- Vzdělávání dospělých může zvyšovat schopnost vidět svět novým způsobem a aktivně ho měnit.
- **Vzdělávání dospělých jako nástroj mobilizace a politické participace**

Andragogika – vymezení termínu

- Vytvořen podle vzoru „pedagogika“ obdobným pojmovým rozšířením pojmu **anēr, andr-os** (muž) na **dospělý člověk** + agogé (vedení, výchova z agó; agein = vésti, řídit).
- Dříve, než andragogika získala svůj název, se předpokládalo, že metody a techniky učení dětí by se mohly aplikovat při vzdělávání dospělých. Pojem andragogika se tedy vytvořil proto, že **pedagogika** ze svého řeckého významu znamená **vzdělávání a výchova dětí**, a tak bylo potřeba **vzdělávání dospělých** odlišit od vzdělávání dětí, a tím tedy vznikla aplikovaná vědní disciplína **andragogika**.

Současné pojetí andragogiky:

- **Věda o výchově dospělých, vzdělávání dospělých a péči o dospělé, respektující všestranně zvláštnosti dospělé populace a zabývající se její personalizací, tzn. utvářením a kultivací osobnosti, socializací a enkulturací.**

Andragogika je:

- **aplikovanou** vědou – poznatky slouží praktickým opatřením v oblasti společenských vztahů, které jsou rozvíjeny na základě formulovaných společenských potřeb.
- také vědou **induktivní**, která svůj předmět vytváří na základě identifikovaných problémů, které se ve společnosti objevují.
- rovněž vědou **normativní**, což je dáno vlivy sociotechnických přístupů, které formulují cíle a metody a techniky jejich dosažení, čímž se z cílů stávají normy.
- **problémově a systematicky orientována**, což jí umožňuje vidět jeden problém z mnoha různých úhlů pohledu.

Dělení andragogiky

- **Teoretické disciplíny**
  - historie andragogického myšlení, výchovy a vzdělání dospělých
  - teorie vzdělávání dospělých (androdidaktika)
  - teorie výchovy dospělých
  - komparativní andragogika
  - metodologie andragogiky
- **Praktické disciplíny**
  - profesní andragogika
  - sociální andragogika
  - kulturně-vzdělávací andragogika

Předmět zájmu

Z hlediska sociálních věd **nemá** andragogika **vlastní předmět/objekt** , svůj předmět má **společný** s jinými společenskými vědami – jedná se o **učícího se dospělého** – uplatňuje však jiný pohled na tento předmět. Nemá jednotné vymezení předmětu, tato vymezení jsou různá:

- **Celoživotní vzdělávání a učení se dospělých.**
- **Vyrovňování se dospělého člověka se sociálními institucemi.**
- **Mobilizace lidského kapitálu v prostředí sociální změny.**
- **Orientace člověka v kritických uzlech jeho životní dráhy či při problémovém průběhu jeho životní dráhy.**
- **Individuální a sociální souvislosti změn syntetického statusu.**
- **Animace dospělého člověka.**

Objekt zájmu

Objektem andragogiky je **dospělý člověk** (biologicky, psychicky, sociálně a ekonomicky zralý jedinec) v průběhu své životní dráhy.

Životní dráhu je možné popsat na základě čtyř dimenzí:

- **Čas** rozdělený na biografický (potenciál délky života) a sociálně historický (procházení časovými cykly a společenskými změnami)
- **Horizontální dimenze životní dráhy**, což je sociálně historický prostor, ve kterém jedinec žije a který bývá často spojován se syntetickým statutem.
- **Vertikální dimenze životní dráhy**, jedná se např. o postupy či propady na společenském žebříčku, pracovní úspěchy a neúspěchy atd.
- **Význam, hodnocení životní dráhy**

Přístupy k objektu

Sociotechnický přístup

- Na jedné straně stojí jedinec, který je poučený a ví, jak věci mají a měly by vypadat. Dále ví, jak zorganizovat situaci k dosažení změny a má k tomu moc i nástroje. Na straně druhé stojí jedinec, který má být veden a poučován, měnit své postoje a rozvíjet se. Jeho vliv se udržuje dodnes především v animačních pojetích andragogiky a i v přístupech socializačních a resocializačních.

Emancipační přístup

- Důraz je zde kladen na autonomii jedince nebo skupiny – každý má právo na vlastní cestu rozvoje. Cíl je v tomto vzdělávání dán, ale cestu si učící se určují sami.

Komunikační přístup

- Zdůrazňuje nezbytnost poznání komunikačního jednání pro optimalizaci mezilidských vztahů. Vychází z toho, že není možné předvídat společenský vývoj a nelze tak určit, zda vůbec, koho a kam vést. Je však možné poznávat základnu, formy, prostředky a významy lidské komunikace. Toto poznání následně slouží k pochopení podstaty sociálního jednání lidí a podstaty fungování společenských výtvorů.

Objekt a teoretikové andragogiky

- U teoretiků andragogiky se objevují dvě základní tendence, jak na objekt nahlížejí. Buď objekt andragogiky striktně odlišují od objektu pedagogiky, nebo objekt pedagogiky kontinuálně přechází v objekt andragogiky.

Zaměření andragogiky:

1. Tradiční oblast

- Podnikové vzdělávací systémy
- Školské vzdělávací systémy
- zájmové (mimoškolské) vzdělávací systémy

2. Vzdělávání se specifickým zaměřením

- ekologická výchova
- kulturní výchova
- politická výchova
- občanská výchova
- prevence patologických jevů v společnosti
- sexuální výchova
- zdravotní osvěta
- lékařská andragogika
- kriminalistická andragogika
- penologická andragogika (trestné zařízení, věznice)
- Podniková výchova
- vojenská výchova
- tělesná výchova

3. Služby občanům

- kulturně-výchovná činnost
- muzejnictví
- památková péče
- personalistika
- rozvoj lidských zdrojů
- personální management
- sociální správa a péče
- postpenitenciární péče (po výkonu trestu - návrat do života)
- poradenství
- volnočasové, odpočinkové a seberealizační aktivity